

УДК 159.922.8

МИХАЛЬЧЕНКО Н. В.

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ПАТРІОТИЧНА РЕФЛЕКСІЯ ЯК НОВОУТВОРЕННЯ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті показано особливості розвитку патріотичної рефлексії. Особлива увага приділяється розвитку патріотичної рефлексії особистості молодшого школяра як новоутворення молодшого шкільного віку. Висвітлюються найбільш актуальні аспекти розвитку патріотичної рефлексії у дітей. У дітей молодшого шкільного віку виникає усвідомлення власних дій, психічних станів, особливості їх навчальної діяльності полягає у тому, що школярі повинні обґрунтувати правильність своїх висловлювань і дій. Головним новоутворенням, яке відіграє ключову роль у патріотичному розвитку молодшого школяра, є рефлексія. Велику роль у формуванні патріотичної рефлексії молодшого школяра відіграють духовні виховні ідеали українського народу. Системне осмислення народних ідей впливає на розвиток патріотичної рефлексії.

Ключові слова: рефлексія, патріотична рефлексія, цінності, самосвідомість, патріотичне виховання учнів, довільність, внутрішній план дій, самоконтроль.

Постановка проблеми. Згідно вікової періодизації, прийнятої психологами, період життя від шести до одинадцяти років називається молодшим шкільним віком [3; 8; 11]. Е. Еріксон називав цей вік латентним «шкільним віком» [12]. При визначенні його меж враховуються особливості психічного і фізичного розвитку дітей береться до уваги перехід їх від ігрової до учбової діяльності, яка стає у цьому віці провідною. Цей період співпадає з часом навчання дітей у початковій школі.

Нижня межа цього вікового періоду (6–7 років) пов'язана з переходом до навчання як систематичної та цілеспрямованої діяльності [11]. Вступ дитини до школи – це різка зміна її життя і діяльності. Старші дошкільники повинні йти до школи з фізичною і психологічною готовністю до цих змін. У шкільному навчанні використовуються і продовжують розвиватись фізичні і розумові здібності, формуються психічні властивості молодшого школяра.

Нами буде розглянуто молодший шкільний вік на підставі запропонованих психологічних критеріїв віку [11]. На основі навчальної діяльності розвиваються основні новоутворення молодшого шкільного віку. Саме патріотична рефлексія як новоутворення молодшого школяра стане предметом нашого дослідження.

Для того щоб визначити зміст патріотичної рефлексії особистості, як новоутворення молодшого школяра, здійснимо аналіз таких категорій і понять, як рефлексія, патріотична рефлексія, внутрішній план дій, довільність.

Мета статті – визначити теоретичні підходи до проблеми розвитку патріотичної рефлексії як новоутворення молодшого школяра.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Основними новоутвореннями психіки дитини молодшого шкільного віку є довільність як особлива якість психічних процесів, внутрішній план дій та рефлексія [5]. Саме завдяки їм психіка молодшого школяра досягає високого рівня розвитку, необхідного для подальшого навчання у середніх класах, переходу до підліткового віку з його особливими вимогами та можливостями.

Внутрішній план дій забезпечує орієнтацію дитини у соціальному середовищі, яке швидко розширяється та ускладнюється. Однією з функцій рефлексії є забезпечення самопізнання як необхідної складової самоуправління. Довільність допомагає реалізувати наміри дитини у поведінці. Найвиразніші ґрунтовно досліджені зміни відбуваються у когнітивній сфері молодшого школяра, яка безпосередньо пов'язана з внутрішнім планом дій дитини.

Велике значення для патріотичного розвитку молодшого школяра має довільність поведінки. Саме завдяки довільності формуються нові смислові структури. У ході повторення тотожних за змістом поведінкових дій випрацьовується так звана післядовільна поведінка. Її зміст полягає у формуванні в процесі здійснення довільної поведінки вищих психічних систем, які несуть у собі достатню рушійну силу для того, щоб минаючи акт свідомої регуляції, здійснювати дію, яка раніше була можлива лише як довільна. Вольова поведінка є перехідною від дії з необхідності до дії післядовільної.

Саме у цьому віці центром психічного розвитку дитини стає формування довільності всіх психічних процесів (пам'яті, уваги, мислення, організації діяльності) [11]. Їх інтелектуалізація,

внутрішнє опосередкування відбуваються завдяки первинному засвоєнню системи понять. Довільність виявляється в умінні свідомо ставити мету, шукати і знаходити засоби її досягнення, долати труднощі та перешкоди. Протягом усього молодшого шкільного віку дитина вчиться керувати своєю поведінкою, психічними процесами, оскільки вимоги до неї з перших днів перебування у школі передбачають досить високий рівень довільності.

Виконуючи завдання з різних навчальних предметів, діти шукають найзручніші способи, обирають і зіставляють варіанти дій, планують їх порядок та засоби реалізації. Чим більше етапів власних дій може передбачити школяр, чим старанніше він може зіставити їх варіанти, тим успішніше контролюватиме розв'язання завдань. Необхідність контролю та самоконтролю, словесного звіту, самооцінки у навчальній діяльності створюють сприятливі умови для формування у молодших школярів здатності до планування і виконання дій подумки [11].

Головним новоутворенням, яке відіграє ключову роль у патріотичному розвитку молодшого школяра, є рефлексія.

Рефлексію ґрунтовно дослідив у своїх працях І. Д. Бех [1]. Рефлексія у широкому розумінні є відображенням себе, свого внутрішнього світу і власної поведінки у свідомості особистості. Вона є основою розвитку самосвідомості та об'єднує самопізнання, переживання свого ставлення до себе та саморегуляцію своєї поведінки. Виділяють інтелектуальну та особистісну рефлексію, остання має особливе значення для патріотичного розвитку дитини. Особистісна рефлексія є здатністю людини осмислювати свої спонуки, прогнозувати наслідки своїх дій для себе та інших, узгоджувати свої цілі з засобами їх досягнення.

Найважливішою властивістю особистісної рефлексії є те, що у ході її здійснення змінюються функції психіки людини як її об'єкта. Л. С. Виготський так висловився про дію рефлексії: «Те, що я розмірковую про явища зовнішнього світу, нічого в них не змінює, але те, що я осмислюю афекти, що я ставлю їх у інші відношення до мого інтелекту та інших інстанцій, багато, що змінює в моєму психічному житті» [4, с. 342]. Сміслоутворення у зв'язку зі свідомою регуляцією особистістю своїх дій уперше детально проаналізовано Л. С. Виготським [4]. Усвідомлення, осмислення ситуації не лишається нейтральним по відношенню до дії, а безпосередньо впливає на неї, даючи можливість її свідомої регуляції. Зміна смислу дії, як наслідок її усвідомлення,

призводить не лише до зміни фізичних характеристик дії, але й до якісного її перетворення. Завдяки усвідомленню трансформується також і поведінка людини у цілому, розвиваються вищі форми поведінки. Вищі психічні функції є інтелектуалізованими і вольовими одночасно, тому усвідомлення та опанування йдуть поряд. Отже, рефлексія є механізмом особистісного розвитку суб'єкта.

Розвиток рефлексії перебуває у прямій залежності від розвитку внутрішнього мовлення. Лише за його участі внутрішній світ дитини стає доступним до перетворення нею самою. Дитина немов відчужує від себе свої емоції, почуття, психічні стани з метою їх відображення у свідомості. Серед перетворень, яких зазнає поведінка завдяки включенню мовлення, вирішальним є її опосередкованість мисленням, завдяки чому відбувається свідоме опанування дитиною своєю поведінкою. Внутрішнє мовлення має діалогічний характер, саме завдяки цьому внутрішньому діалогу відбувається розв'язання внутрішніх суперечностей та досягаються сприятливі внутрішні зміни. Найважливішим продуктом внутрішнього мовлення стає внутрішньомовленнєвий умовивід – самодоказ, який переживається людиною і набуває особистісного значення, цінності для неї. Перебіг рефлексії тісно пов'язаний зі спілкуванням дитини. Саме усвідомлення молодшим школярем необхідності вдосконалювати міжособистісні стосунки внаслідок емоційного переживання їх незадовільності для нього, спонукає до рефлексії власної поведінки та її змін.

У дітей молодшого шкільного віку виникає усвідомлення власних дій, психічних станів, особливості їх навчальної діяльності полягає у тому, що школярі повинні обґрунтувати правильність своїх висловлювань і дій. Багато прийомів такого обґрунтування показує вчитель. Необхідність розрізняти зразки суджень і самостійні спроби у їх побудові сприяють формуванню у молодших школярів уміння ніби збоку розглядати й оцінювати власні думки та дії. Це вміння є основою рефлексії – осмислення своїх суджень і вчинків з точки зору їх відповідності задуму та умовам діяльності; самоаналіз [11]. Свідченням її є здатність бачити особливості власних дій, робити їх предметом аналізу, порівнювати з діями інших людей. Рефлексія змінює пізнавальну діяльність молодших школярів, їх ставлення до себе й оточення, погляд на світ, змушує не просто приймати на віру знання від дорослих, а й виробляти власну думку, власні погляди, уявлення про цінності, значущість учіння. У цьому віці вона тільки починає розвиватися.

У соціальній взаємодії розвиток мислення дозволяє виділяти суттєві ознаки ситуацій та об'єднувати їх у групи для ефективного вироблення усталених форм поведінки. І. Д. Бех [1] вважає, що у свідомості дитини формуються внутрішні смислові структури, зокрема соціальні схеми дій. Засвоєні завдяки рефлексії типові способи поведінки у певних виділених молодшим школярем на основі суттєвих ознак класів ситуацій, закріплюються у свідомості завдяки соціальним схемам дій.

У розумінні іншої людини важливу роль відіграє ступінь розвитку уяви, що дає нам змогу подумки посісти місце партнера по спілкуванню. Вміння бачити ситуацію не тільки своїми очима, а й очима партнера має назву рефлексії [9]. Здатність до рефлексії формується у суб'єкта міжособистісного розуміння поступово і розвинена у різних людей неоднаково. За словами О. Бодальова [2], дія феномену рефлексії, як й ідентифікації, розгортається на кількох рівнях.

На першому рівні рефлексії уява має пасивний характер. У спілкуванні людина не бачить станів, намірів, думок іншої людини. Характерні для цього ступеня особливості уяви можуть виступати як наслідок гальмівних властивостей нервової системи, її слабкості, а також як збіднений досвід міжособистісного спілкування. На другому рівні спостерігається невпорядкована, епізодична діяльність уяви. Її головна ознака – виникнення у процесі спілкування окремих уривчастих уявлень про внутрішній світ іншої людини. Умовами розгорнутої діяльності уяви є головним чином сильно виражений у діяльності, поведінці іншої людини її стан або свідомий намір зрозуміти переживання іншої людини. Третій рівень характеризується виявом здатності до відтворення у думці особливостей переживання іншої людини не тільки в окремих ситуаціях, а й упродовж усього процесу взаємодії.

Треба відзначити, що сучасна психологічна практика звертається до рефлексії як необхідної основи особистісного росту, відповідального вибору, душевного здоров'я.

Психолого-педагогічна робота з виховання молодшого школяра як суб'єкта життєдіяльності, здатного шанобливо, гідно, ціннісно, ставитися до себе та оточуючих, підмінюється надмірною інтелектуалізацією дитини, орієнтацією на формальні результати, спостерігається зниження інтересу педагогів до копійки роботи по вихованню свідомого ставлення зростаючої особистості до природи, людей, Батьківщини, власного «Я». Однією з визначальних рис кожного спра-

вжнього громадянина є любов, повага до Батьківщини.

Тому великого значення набуває феномен патріотичної рефлексії як структурний компонент особистості, як складова рефлексії взагалі. Для визначення змісту феномену патріотичної рефлексії є необхідність також проаналізувати поняття «патріотизм» та «патріотичне виховання».

Любов до Батьківщини є однією з визначальних рис кожного справжнього громадянина. Будучи якістю синтетичною, патріотизм включає у себе емоційно-моральне і дієве ставлення до себе та інших людей, до рідної природи, до своєї нації, до матеріальних та духовних надбань суспільства.

У наш час основна увага патріотичному вихованню надається саме як вихованню національному, тобто вихованню у душі ментальності українського народу, його коордоцентризму, потягу до прекрасного і прагнення до гармонії.

Одноставно надаючи вихованню любові до Батьківщини пріоритетного значення, вітчизняні педагоги (Г. Ващенко, О. Вишневський, В. Кузь, С. Русова, М. Стельмахович, В. Сухомлинський та ін.) убачають джерела патріотизму у любові до рідної сім'ї, природи, мови, культури, навчального закладу, міста (села) тощо [6]. Психологічною основою патріотизму молодших школярів є насамперед позитивні емоції. Хоч не варто нехтувати і дитячим співчуттям, сумом, навіть обуренням, які теж відіграють важливу роль у патріотичному вихованні.

Механізм формування патріотичної вихованості, на нашу думку, має базуватись не на голословному проголошенні і заучуванні патріотичних лозунгів, а на глибоко особистісному, ненав'язливому, інтимному сприйнятті високих ідей. Основою такого сприйняття має стати співпереживання і співтворчість. Вони, впливаючи на дитину і перевтілюючись у її свідомості, закарбовуються і сприяють зародженню глибинних високопатріотичних почуттів.

Патріотичне виховання визначається як планомірна виховна діяльність педагогів, психологів, суспільства, що спрямована на формування у вихованців почуття любові до Батьківщини, патріотичної самосвідомості і гідності; дбайливого ставлення до рідної мови, культури, традицій; відповідальності за рідну природу; потреби зробити свій внесок у долю Батьківщини; інтересу до міжнародного спілкування; прагнення працювати на благо рідної країни, її народу.

Враховуючи сутнісний зміст понять «рефлексія» та «патріотизм» можна запропонувати

визначення патріотичної рефлексії як новоутворення психіки дитини молодшого шкільного віку.

Патріотична рефлексія – це самоусвідомлення (самооцінка, самопізнання, саморозуміння, самовідчуття) людиною душевного стану, своїх учинків, самоаналіз та сприйняття спільних психологічних особливостей менталітету, осмислення свого минулого, нинішнього і майбутнього та належності до своєї нації, свого народу [7].

Психологічний стан сучасного українського суспільства, детермінований складними процесами соціально-економічного реформування, потребує особливої уваги до патріотичного виховання підростаючого покоління. Підростаючому поколінню потрібно оволодіти не лише системою наукових знань, а насамперед цілісною національною культурою, духовністю, патріотичним покликанням.

Для формування особистості як складової і невід'ємної частини рідного народу нації необхідно, щоб цей процес ґрунтувався на міцних підвалинах – законах розвитку нації, її компонентах: патріотичної самосвідомості, культури, духовності, ідейної системи. Народна ідеологія – це ідейне багатство нації, багатогранна система філософських, політичних, правових, економічних, моральних, естетичних та релігійних ідей, поглядів, переконань, принципів, ідеалів, які відображають потреби, інтереси нації, її життєдіяльність, перспективи розвитку [10].

В ідеології нашого народу високо цінуються ідеї любові до рідного народу, землі, героїчної боротьби за визволення рідного краю від чужоземних загарбників. Найвищий статус в українській етноідеології займають, як свідчать численні історичні факти, ідеї Бога й України-Батьківщини, любові до рідного краю, свободи особистості, міцної родини, захисту своєї землі від ворогів.

Історична пам'ять, національна свідомість свято зберігають ідеї творчої праці, високої моралі, верховенства турбот про дітей, ушанування пращурів, захисту національної культури, побудови власної держави. Етноідеологія підносить до рангу Національного Героя того громадянина, який смертю хоробрих гине у нерівній боротьбі з ворогом за свободу і незалежність Української держави. Такі громадяни, вірні сини і доньки нашого народу, заслуговують на вічну славу і пошанування у національній пам'яті.

Важливу роль у справі гуманізації сучасного навчально-виховного процесу, формуванні в учнів молодшого шкільного віку патріотичної сві-

домості та самосвідомості, гідності і гордості має той історичний факт, що специфічною рисою української народної ідеології є відстоювання ідеї повної свободи особистості як найвищої цінності у житті. Велику роль у формуванні патріотичної рефлексії відіграють духовні виховні ідеали українського народу. Системне осмислення народних ідей впливає на розвиток патріотичної рефлексії у молодшому шкільному віці, дає змогу зробити цікаві висновки, обґрунтувати певні положення та сформулювати пріоритетні якості особистості, які сприятимуть б патріотичному відродженню української нації.

Висновки. Здійснено теоретичний аналіз й узагальнення психолого-педагогічної, філософської та історичної літератури з проблеми розвитку патріотичної рефлексії особистості молодшого школяра і встановлено:

Сьогодні існує криза у розвитку патріотизму молоді, зумовлена як об'єктивними, так і суб'єктивними чинниками. Проблема розвитку рефлексії у наш час є проблемою становлення особистісного ядра людини, закладання базису її культури, збалансованості потенційних можливостей та реалізованих здібностей.

Подолання кризи патріотичного виховання потребує відновлення української ментальності, формування самобутньої природи людини та втілення концепції моральних цінностей й ідеалів.

Основними новоутвореннями психіки особистості молодшого шкільного віку є довільність як особлива якість психічних процесів, внутрішній план дій та рефлексія. Феномен патріотичної рефлексії є структурним компонентом особистості та новоутворенням молодшого шкільного віку. У контексті розвитку рефлексії, як показника самосвідомості особистості, важливим представляється розвиток у молодших школярів такої її складової, як патріотичної рефлексії.

Водночас ми усвідомлюємо, що проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів досліджуваної проблеми. Подальшу її розробку ми вбачаємо у виявленні механізмів та психологічних чинників становлення патріотичної рефлексії молодших школярів, її взаємозв'язку з іншими новоутвореннями молодшого шкільного віку, «Я-концепцією» особистості, встановленні гендерних відмінностей у розвитку структурних компонентів досліджуваного феномену.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Довільна поведінка школярів як мета виховання / І. Д. Бех // Рідна школа. — 1993. — № 9. — С. 29—32.
2. Бодалёв А. А. Восприятие и понимание человека человеком / А. А. Бодалёв. — М.: Книга, 1982. — 234 с.

3. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб. / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. — К.: Просвіта, 2001. — 416 с.
4. Выготский Л. С. Проблемы общей психологии / Под ред. В. В. Давыдова. / Л. С. Выготский — М.: Педагогика, 1982. — 504 с.
5. Заброцький М. М. Основи вікової психології: Навчальний посібник. / М. М. Заброцький. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2005. — 112 с.
6. Кузь В. Г. Основи національного виховання. / Кузь В. Г., Руденко Ю. Д., Сергійчук З. О. — К.: ІСДО Центр, 1993. — 152 с.
7. Михальченко Н. В. Розвиток патріотичної рефлексії у молодшому шкільному віці / Н. В. Михальченко // Вісник Одеського національного університету. — Том 8. — Випуск 10. — Серія: Психологія. — 2003. — С. 80—84.
8. Обухова Л. Ф. Возрастная психология / Л. Ф. Обухова. — М.: Педагогическое общество России, 2000. — 448 с.
9. Психологія: Підручник / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук та ін.; за ред. Ю. Л. Трофімова. — 3-тє вид., стереотип.-К.: Либідь, 2001. — 560 с.
10. Руденко Ю. Основи сучасного українського виховання / Ю. Руденко. — К.: Видавництво ім. Олени Теліги, 2003. — 328 с.
11. Савчин М. В. Вікова психологія: Навчальний посібник / М. В. Савчин, Л. П. Василенко. — К.: Академвидав, 2005. — 360 с.
12. Эриксон Э. Детство и общество / Э. Эриксон. — Спб.: ООО Речь, 2002. — 416 с.
2. Bodalyov A. A. Vospriyatіe і ponimanie cheloveka chelovekom. / A. A. Bodalyov. — M.: Kniga, 1982. — 234 s.
3. Vikova ta pedagogichna psihologiya: Navch. posib. / O. V. Skripchenko, L. V. Dolins'ka, Z. V. Ogorodnijchuk ta in. — K.: Prosvita, 2001. — 416 s.
4. Vygotskij L. S. Problemy obshchej psihologii / Pod red. V. V. Davydova. / L. S. Vygotskij — M.: Pedagogika, 1982. — 504 s.
5. Zabroc'kij M. M. Osnovi vikovoї psihologii: Navchal'nij posibnik. / M. M. Zabroc'kij. — Ternopil': Navchal'na kniga — Bogdan, 2005. — 112 s.
6. Kuz' V. G. Osnovi nacional'nogo vihovannya. / Kuz' V. G., Rudenko YU. D., Sergijchuk Z. O. — K.: ISDO Centr, 1993. — 152 s.
7. Mihal'chenko N. V. Rozvitok patriotichnoї refleksii u molodshomu shkil'nomu vici / N. V. Mihal'chenko // Visnik Odes'kogo nacional'nogo universitetu. — Tom 8. — Vipusk 10. — Seriya: Psihologiya. — 2003. — S. 80—84.
8. Obuhova L. F. Vozrastnaya psihologiya. / L. F. Obuhova. — M.: Pedagogicheskoe obshchestvo Rossii, 2000. — 448 s.
9. Psihologiya: Pidruchnik / YU. L. Trofimov, V. V. Ribalka, P. A. Goncharuk ta in.; za red. YU. L. Trofimova — 3-e vid., stereotip.-K.: Libid', 2001.- 560 s.
10. Rudenko YU. Osnovi suchasnogo ukrains'kogo vihovannya. / YU. Rudenko. — K.: Vidavnictvo im. Oleni Teligi, 2003. — 328 s.
11. Savchin M. V. Vikova psihologiya: Navchal'nij posibnik. / M. V. Savchin, L. P. Vasilenko. — K.: Akademvidav, 2005. — 360 s.
12. EHrikson EH. Detstvo i obshchestvo. / EH. EHrikson. — Spb.: 000 Rech', 2002. — 416 s.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Bekh I. D. Dovol'na povedinka shkol'yariv yak meta vihovannya / I. D. Bekh // Ridna shkola. — 1993. — № 9. — С. 29—32.

МИХАЛЬЧЕНКО Н. В.

ПАТРИОТИЧЕСКАЯ РЕФЛЕКСИЯ КАК НОВООБРАЗОВАНИЕ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

В статье освещаются наиболее актуальные аспекты развития патриотической рефлексии у детей. У детей младшего школьного возраста возникает осознание собственных действий, психических состояний, особенность их учебной деятельности заключается в том, что школьники должны обосновать правильность своих высказываний и действий. Главным новообразованием, которое играет ключевую роль в патриотическом развитии младшего школьника, является рефлексия. Большую роль в формировании патриотической рефлексии младших школьников играют духовные воспитательные идеалы украинского народа.

Ключевые слова: рефлексия, патриотическая рефлексия, ценности, самосознание, патриотическое воспитание учащихся, произвольность, внутренний план действий, самоконтроль.

MIHALCHENKO N. V.

PATRIOTIC REFLECTION AS NOVOOTVORENA PRIMARY SCHOOL AGE

In this article the author reveals the peculiarities of the development of Patriotic reflection, Special attention is paid to the development of Patriotic reflection of the personality of the younger schoolboy as the growth of primary school age. The article highlights the most relevant aspects of the development of Patriotic reflection in children. In children of primary school age there is awareness of your own actions, mental States, the peculiarity of their educational activity is that students need to justify the correctness of his statements and actions. The main tumor, which plays a key role in Patriotic development of Junior schoolchildren, is reflection. Patriotic education is defined as a planned educational activities of teachers, psychologists, society, aimed at the formation of the pupils' sense of patriotism, Patriotic identity and dignity. The problem of development of reflection in our time is the problem of the formation of the personality cores of a man, laying down the basis of its culture, the balance of potential and realized abilities.

Important role in the formation of Patriotic reflection play a spiritual and educational ideals of the Ukrainian people. The systematic understanding of people's ideas influence the development of Patriotic reflection elementary school age, allows to draw interesting conclusions, justify certain provisions and to form the priority of the personal qualities that contribute to the Patriotic revival of the Ukrainian nation. Historical memory and national consciousness hold sacred the idea of creative work, high morality, the rule of concerns about children, veneration of ancestors, protection of the national culture, build their own state. In the ideology of our people highly valued the ideas of love for the native people, the earth.

Keywords: reflection, Patriotic reflection, values, identity, Patriotic education of childrens, the arbitrariness, the internal action plan, self-control.